

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

Eixarcolant, defensar les plantes oblidades per a la transformació

Pàg. 10

Dolors Marín:
«Les dones van teixir
l'entorn de les cooperatives»

Pàg. 13

Economia per la vida
La Fira Migrant Diversa, un
espai transformador antiracista

Pàg. 17

PREMIS ES 2022
Reconeixement a les solucions
per la transició ecosocial

Pàg. 23

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Transformem el nostre entorn mitjançant aportacions de caràcter social amb la fórmula cooperativa com a motor de canvi.

- Integració de la prevenció de riscos laborals, des de la proximitat i la implicació.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Confiança

Comunitat

Coneixement

SelPrA
sepra.coop

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arç Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Berta Alarcó, Josep Edo, Agnès Giner, Carla Liébana, Xavi Palos, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Àlex Romaguera, Quim Sicília, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Eixarcolant, SCCL.

Disseny, maquetació i impressió:
L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

Edició impresa: ISSN 1133-8415.

Edició digital: ISSN 2696-9386.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Jordi Valls.

05

EDITORIAL

Cooperativisme per a la transició ecosocial.

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

Transformació d'una economia per a la vida.

Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Eixarcolant, en defensa de les plantes oblidades per transformar els sistemes alimentaris i la societat.

Pep Valenzuela

13

L'ENTREVISTA

Dolors Marín.

Josep Comajoan

17

ECONOMIA PER LA VIDA

La fira migrant i diversa, espai transformador, espai antiracista.

Luz Helena Ramírez

20

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

Anna Fasano, presidenta de Fiare Banca Ètica.

Jordi Via i José Téllez

23

PREMIS ECONOMIA SOCIAL 2022

Els Premis Economia Social 2022 reconeixen l'aportació de solucions per a la transició ecosocial.

Josep Comajoan

26

RESSENYA

Fer-nos càrrec del món com a projecte viable davant la crisi ecosocial.

Ricard Pedreira

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Jordi Valls i Olivé

(Barcelona, 1981), consultor organitzacional, soci treballador d'Hobest, sccl

Em sembla atractiu del cooperativisme

el fet que sigui una resposta concreta i pràctica al model econòmic imperant. Es a dir, no és una utopia o un model teòric, sinó una realitat tangible que ens permet visualitzar formes alternatives d'entendre l'economia i la societat. En un terreny més personal, el cooperativisme em dona l'oportunitat d'estar en un entorn laboral i social d'acord amb els meus valors, contribuint a la transformació social.

No em convenç tant que de vegades les cooperatives ens pensem que, pel fet de ser cooperatives, ja incorporem tots els principis i valors que promovem. Per exemple: som democràtics pel fet de ser cooperativa? Per mi la resposta és que no. Som democràtics si practiquem

la gestió democràtica. Les cooperatives tenim el repte de dur a la pràctica allò que prediquem. No podem badar ni confiar-nos, i hem de tenir sempre un esperit crític respecte de nosaltres mateixos.

Considero que és necessària i urgent una economia per la vida

i que des del cooperativisme, juntament amb molts altres agents diversos, hem de ser promotors actius d'aquesta economia per la vida, i defugir la impotència o el pessimisme del "no hi ha alternatives" o "el model actual no es pot canviar".

Reforçar l'agroecologia. Construir sobirania alimentària

L'agroecologia, entesa com a projecte socioempresarial, afronta serioses dificultats. Recentment ens n'ha parlat la Martina Marçet. Els projectes agroecològics els configuren pràctiques de petita pagesia que contribueixen a la revitalització de l'entorn rural, tot construint sobirania alimentària. Podem considerar, doncs, que aquestes experiències són estratègicament molt importants per a la transició ecosocial, que és essencial per a fer front a la crisi sistèmica que patim.

Els increments de costos de l'energia i de les matèries primeres afecten greument els marges empresarials d'aquestes explotacions. Els problemes, però, van més enllà de l'escandall de costos. L'agroindústria, a partir de l'anomenada revolució verda, va impulsar la mecanització i la industrialització del món agropecuari. Aquesta lògica ha fet que l'abastiment alimentari hagi quedat en mans del "lliure mercat", que determina els preus sense internalitzar, per exemple, els costos derivats de la pèrdua de fertilitat natural dels sòls, ni la contaminació per fertilitzants i/o purins. L'alimentació ha deixat de ser un dret bàsic per a convertir-se en una simple mercaderia.

El cooperativisme i l'economia social i solidària poden contribuir a la millora de la situació. Mitjançant un millor dimensionament de les explotacions, la cooperativització dels mitjans de producció, de les xarxes de comercialització, el foment dels circuits curts de producció i consum, el foment del consum crític, l'activació del mercat social i el suport del sistema de finances ètiques. Col·laborant amb el cooperativisme agrari tradicional que, igualment, ha d'entomar els problemes derivats de l'agroindústria hegemònica. Interpel·lant les administracions públiques perquè atenguin amb els recursos públics, que són de tota la societat, la transició imprescindible derivada de la posada en pràctica d'una nova cultura regenerativa al servei del bé comú.

Foto: Arxiu.

Fòrum per l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús

El 25, 26 i 27 de novembre se celebra a Barcelona, al Campus Ciutadella de la UPF, “La via cooperativa al dret a l'habitatge — Fòrum per l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús 2022”, un espai impulsat per la Xarxa d'Economia Solidària (XES) i REAS – Red de Redes, que compta amb el finançament de l'Ajuntament de Barcelona i la Direcció General d'Economia Social de la Generalitat de Catalunya.

El fòrum vol servir per aprofundir i enfortir el sector de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús com una peça clau per sumar esforços i garantir el dret a l'habitatge com a pilar bàsic de l'estat del benestar.

Comptarà amb persones expertes locals i d'arreu, futures i actuals sòcies d'habitatge, equips tècnics i personal de l'administració, i entitats de suport que acompanyen el creixement del sector. Entre totes exploraran vies per fer avançar el model en temes com l'accés al sòl i patrimoni, el finançament, l'impuls, el suport als projectes, l'assequibilitat i la inclusivitat, la relació amb els moviments pel dret a l'habitatge i molt més. També teixiran xarxa entre les comunitats d'habitatge.

L'habitatge cooperatiu en cessió d'ús està demostrant ser una via practicable per fer efectiu el dret a l'habitatge i la sostenibilitat. És un model que es prepara per fer el salt d'escala i ser accessible a totes les capes de la població. Però per això cal sumar les forces públiques, cooperatives i comunitàries per anar més enllà del que podria cada part per separat. Més informació: <http://forum.habitatge.coop>

El 21 d'octubre passat va tenir lloc la presentació de l'espai Paral·lel 62, l'equipament municipal amb un nou model de gestió i programació horitzontal vinculat a l'economia social i solidària. L'acte va tenir lloc a la Sala Club (primer pis) de l'històric edifici del número 62 de l'avinguda del Paral·lel, a càrrec del tinent d'alcaldia de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat, Jordi Martí; el delegat de Drets Culturals de l'Ajuntament de Barcelona, Daniel Granados, i Anna Cerdà, directora de Paral·lel 62.

Paral·lel 62, és un espai que anirà més enllà de la música i obrirà pas a altres disciplines com la dansa, el circ i el teatre. L'equipament, que és de titularitat municipal, està ubicat a l'antiga

Es presenta Paral·lel 62 sota el lema “Més que música”

Sala Barts, i reneix amb la voluntat de contribuir a fer del Paral·lel un lloc encara amb més vida veïnal i cultural per a tothom. Sota la direcció de la gestora i activista cultural Anna Cerdà, Paral·lel 62 està coordinat conjuntament per les cooperatives L'Afluent, Quesoni i la Sala Upload, guanyadores del concurs públic de l'Ajuntament de Barcelona. Compten, a més, amb el finançament de Coop 57 i la col·laboració de les cooperatives Abarka i La Tremenda i l'Associació Alterevents.

El número 62 de l'avinguda Paral·lel ha estat un escenari cultural i d'oci nocturn des de finals del segle XIX fins a l'actualitat. Es tracta d'un equipament ple de possibilitats: dues sales habilitades per a concerts i espectacles, una cuina professional que ara serà el nou escenari d'un projecte de restauració, un estudi de gravació i diverses sales per acollir formacions, trobades associatives i tallers. L'espai manté l'aforament màxim de 1.450 persones a la sala gran i 120 a la sala petita.

Segons va explicar Cerdà, el seu lema és “Més que música” perquè volen “trencar l'hegemonia, treballar amb diverses disciplines, acollir el màxim de gent possible i que hi hagi el màxim d'interacció i diàleg possible”. Per això, Paral·lel 62 acollirà una programació de qualitat, inclusiva, accessible, intercultural i de caràcter propi, combinant propostes de referència i també noves veus, donant suport a l'escena local i acollint la internacional.

Conscient del seu valor patrimonial i històric per a la vida cultural de la ciutat, l'espai acollirà propostes emergents i de quilòmetre 0, i acompanyarà en primera instància el talent local dels barris veïns del Raval, el Poble Sec i Sant Antoni. A més, el 2023 s'incorporarà oficialment a la xarxa de les Cases de la Música de Catalunya i actuarà com a receptor, dinamitzador i promotor de la creació i la formació musicals.

Més informació: <http://paral-lel62.cat>

Es presenta la biografia de Juli Vela Buldó

El proper 1 de desembre a les 19 h tindrà lloc la presentació del llibre biogràfic *Juli Vela Buldó. Cooperació social, escolar i de consum* a l'Espai Abacus del carrer Enric Granados de Barcelona. La presentació del volum 37 de la col·lecció "Cooperativistes catalans", editada per la Fundació Roca Galès amb Cossetània edicions, serà a càrrec de l'historiador Andreu Mayayo. L'acte també comptarà amb parlaments de la presidenta d'Abacus Maravillas Rojo; del president de la Fundació Roca Galès, Xavi Palos; del director de la col·lecció, Antoni Gavalà, i de l'autor, l'historiador Jordi Pomés.

Juli Vela Buldó (1934-1997) va ser un gran idealista, un d'aquells grans reformadors socials que, ja de joves, tenen molt clars quins són els seus ideals i lluiten i entreguen fins al final dels seus dies el bo i millor d'ells per fer-los realitat. En concret, el seu ideal va ser una societat culta i autogestionada econòmicament pels mateixos treballadors, en la qual un sistema educatiu renovat havia de jugar un paper cabdal. Els valors i virtuts que Vela desplega al llarg dels quaranta anys (1957-1997) en què treballà intensament per assolir aquell model de societat en feren un dels més importants reformistes socials —especialment en l'àmbit del cooperativisme, però també en el de l'educació— a la Catalunya de la segona meitat del segle XX.

L'exposició «Catalunya, terra cooperativa», a l'Espai El Pati de Cambrils

El passat 27 d'octubre al vespre, a l'Espai El Pati del Centre Cultural de Cambrils, es va inaugurar l'exposició "Catalunya, terra cooperativa", realitzada per la Comissió de Memòria Històrica i Prospectiva de la Fundació Roca Galès. Emmarcada en el Cicle de Memòria Històrica de Tardor i organitzada per l'Arxiu Municipal i el Museu d'Història de Cambrils, la mostra és un recorregut per l'ahir, l'avui i el demà de les pràctiques cooperatives, el cooperativisme i l'economia social. L'exposició parla dels orígens del cooperativisme a Catalunya, del seu gran desenvolupament a principis del segle XX, i explora la seva vigència actual i el seu potencial de futur.

L'acte d'inauguració va anar a càrrec de l'alcalde Oliver Klein i del director del Museu d'Història, Gerard Martí. Aquest va explicar que Cambrils també ha tingut i té exemples d'aquest cooperativisme social. Al començament del segle XX, per exemple, hi ha haver una cooperativa de consum a l'actual plaça de la Vila. L'any 1902 es va fundar el Sindicat Agrícola i la Caixa Rural d'Estalvis i Préstecs, l'origen de l'actual Cooperativa Agrícola de Cambrils. Aquella primera entitat va néixer per iniciativa dels productors de vinya local que consideraren que unificar esforços beneficiaria el col·lectiu. La construcció del celler, l'any 1922, obra de l'arquitecte Bernardí Martorell, va significar un salt de qualitat per al Sindicat i el progrés de Cambrils. Un altre exemple de cooperativisme local va ser la creació de la Confraria de Pescadors.

L'exposició "Catalunya, terra cooperativa" mostra com al llarg de la història Catalunya sempre ha estat un territori fèrtil per a les pràctiques d'autogestió i de cooperació social, una terra cooperativa. Durant els dos últims segles, milers de famílies treballadores, als barris, al camp i a la mar, als pobles i a les ciutats, saberen afrontar la carestia quotidiana mitjançant l'autoorganització popular, la solidaritat i el suport mutu. Terra de cooperatives, sindicats, mútues, escoles i ateneus, el territori i la seva gent crearen una institucionalitat obrera extraordinàriament rica i plural. Unes pràctiques socials centenàries que, lluny d'esgotar-se, encaren el demà indagant fórmules organitzatives per transitar cap a una societat més equitativa i amb més justícia social i ecològica.

"Catalunya, terra cooperativa" romandrà a l'Espai El Pati del Centre Cultural de Cambrils (c. Sant Plàcid, 18) fins al dia 1 de desembre.

Valls obre les inscripcions al seu primer projecte d'habitatge social cooperatiu

El 5 d'octubre passat, representants de l'Ajuntament de Valls i de la cooperativa Sostre Cívic van presentar un nou projecte d'habitatge cooperatiu al municipi: un edifici de nova construcció, en desús i fins aleshores propietat d'una entitat financera, que s'ha rehabilitat per posar-lo a disposició de la població de Valls a preu de cost.

La presentació a mitjans de comunicació es va fer a la plaça Jaume I, just davant de l'edifici del projecte. Es tracta d'un immoble construït el 2009 i acabat de reformar que consta de quinze habitatges. D'entre aquests, tretze són habitatges cooperatius d'entre 39 i 86 m² en règim de cessió d'ús i qualificats de protecció oficial. Els habitatges restants i l'escala B de l'edifici pertanyen a l'Ajuntament de Valls i l'Agència de l'Habitatge de Catalunya.

Durant la roda de premsa, Jordi Cartanyà Benet, primer tinent d'alcalde i regidor d'Habitatge i d'Acció Comunitària, Participació i Igualtat de l'Ajuntament de Valls va destacar "la importància de disposar a Valls d'un projecte d'habitatge cooperatiu com aquest, que posa l'accent en les necessitats

socials", i va explicar que en els anys venidors "l'habitatge cooperatiu anirà creixent perquè és un model que respecta i garanteix el dret a l'habitatge de les persones". Així mateix, el regidor va exposar que l'Oficina Local d'Habitatge treballa per dotar la ciutat d'habitatge assequible per a les persones a partir de la gestió de pisos cedits i d'altres de titularitat municipal, que en els propers mesos es veuran incrementats.

Recuperar patrimoni en desús per garantir el dret a l'habitatge

Els habitatges es gestionaran sota el model d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: un model a cavall entre la propietat i el lloguer, en què la tinença de l'immoble pertany a la cooperativa i les veïnes que en són sòcies participen i gaudeixen d'un dret d'ús indefinit, transmissible i a un preu estable.

En el cas del projecte de Valls, les quotes d'ús dels habitatges són aproximadament d'entre 230 i 550 €, i les persones sòcies han de fer una aportació inicial parcialment retornable de 4.200 €, com a màxim. A més, amb l'objectiu de garantir el dret a l'habitatge digne als col·lectius més vulnerables que el mercat immobiliari deixa fora, cinc dels tretze habitatges es destinaran preferentment a persones menors de 35 anys, famílies monoparentals i majors de 65 anys. També dos dels habitatges seran gestionats per la Mesa d'Emergència de la Generalitat i l'Ajuntament de Valls, i assignats als perfils que tramita el Departament de Serveis Socials.

És el segon projecte a Catalunya que combina habitatge cooperatiu i serveis socials. Palafrugell va ser la experiència pionera que es va posar en marxa fa poc menys de mig any. En aquest sentit, el coordinador del projecte i tècnic de la cooperativa Sostre Cívic va explicar que, impulsant aquests acords, "recuperem patrimoni privat i ja construït que estigui en desús per tornar a l'habitatge la seva funció social des d'una gestió col·lectiva, de vocació pública i no-especulativa".

El pressupost total de la promoció, sumant els costos d'adquisició i la rehabilitació, ha estat de 1.500.000 €, finançats íntegrament amb un préstec hipotecari de l'Institut Català de Finances de la Generalitat de Catalunya i amb una aportació subvencional de 60.000 € de l'Ajuntament de Valls.

El període d'inscripcions va del 5 d'octubre al 13 de novembre, durant el qual tindran lloc tres sessions informatives i una visita a l'edifici oberta a totes les persones interessades.

Més informació: www.sostrecivic.coop

Transformació d'una economia per a la vida

Àrea de Comunicació
Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

El capitalisme és un model que fomenta les desigualtats, el desequilibri i la manca d'oportunitats per a la majoria. Si a tot això hi sumem les nefastes conseqüències de les successives crisis que patim, el resultat és la constatació, una vegada més, de la fragilitat d'un model econòmic global que prioritza l'acumulació privada de riquesa per sobre de la vida i del planeta.

Davant aquest context que es vol perpetu, només la intel·ligència col·lectiva i la unió dels esforços resulten mesures efectives per oferir respostes a les problemàtiques socials i construir sistemes sostenibles. En el cooperativisme, la intercooperació és un element essencial per cobrir les necessitats de forma comunitària i solidària i ens apropa a una nova forma d'entendre l'economia: més plural, més transformadora i que posi les persones i la vida al centre.

Per poder avançar i fer possible aquest model d'economia, ens cal enxarxar el país en tots els nivells i àmbits de decisió: política, econòmica i social. Cal que treballem coordinades per materialitzar aquest canvi de paradigma.

Davant els reptes més importants que tenim per als propers anys, el cooperativisme requereix d'una implicació i resposta política que situï aquest canvi socioeconòmic de manera hegemònica

en l'organització de les polítiques i consolidi l'economia social i el cooperativisme com a agent socioeconòmic. En aquest sentit, el moviment cooperatiu integrem una gran diversitat de sectors que requereixen una referencialitat i potenciació governamental en la seva vessant de valors i de transformació socioeconòmica. Es requereixen, per tant, estructures i mitjans humans i econòmics que evidencin i donin resposta a aquesta voluntat política de país. Alhora, ens cal l'acompanyament d'un marc jurídic de l'economia social i solidària que reflecteixi la realitat del nostre país, fomenti i promogui aquest model socioeconòmic i vertebrï el paper del municipalisme per al seu enfortiment.

Paral·lelament, el moviment cooperatiu continuem desenvolupant eixos troncats d'incidència que permetin desplegar mesures per promoure el cooperativisme en el marc d'una economia per a la vida: transició energètica i gestió de l'aigua, mobilitat sostenible, activitat agrària sostenible, l'enfortiment dels serveis públics, el foment d'activitats productives socialment útils i la relocalització productiva, el foment de cadenes productives locals, el consum sostenible i de proximitat, el finançament plural i responsable, la transformació del model sanitari i d'atenció a les persones, el reequilibri territorial i la reruralització, la generalització de l'economia circular, l'acció sectorial en habitatge, cultura, TIC i turisme.

Eixarcolant,

en defensa de les plantes oblidades per transformar els sistemes alimentaris i la societat

Anem massa ràpid? La velocitat amb què arriben noves modes i al cap de poc deixen d'interessar és la del temps per comprar i passar a l'altra cosa que ja s'anuncia, sense temps de gaudir-ne, si és que hi ha res per gaudir més enllà del mateix acte de consumir. Amb diferència de ritme, això també passa en l'alimentació. A contra corrent, hi ha al nostre país gent que defensa les «plantes oblidades».

Pep Valenzuela
@pepvalenzuela

Una de les activitats de la Jornada Gastronòmica de les Plantes Oblidades, a Igualada.

El Col·lectiu Eixarcolant neix com un moviment en defensa de les plantes oblidades, reivindica les plantes silvestres comestibles, les males herbes i varietats agrícoles tradicionals, com ara varietats de tomàquets i pebrots que es plantaven antigament. Més enllà, però, de la nostàlgia o d'un conservacionisme a ultrança, consideren aquesta proposta com una eina per ajudar a «transformar els sistemes alimentaris», i així «fer front als reptes que tenim com a societat»: la crisi climàtica, el despoblament rural, l'encariment de preus de l'alimentació, la pèrdua de biodiversitat...

Cosa de quatre, devien pensar les persones promotores de la I Jornada Gastronòmica de les Plantes Oblidades, celebrada un 12 de març de 2016 a Igualada. «Quina sorpresa! Nosaltres, innocents, davant l'èxit de la trobada, ens preguntàvem com podia ser que hagués vingut tanta gent, de tants llocs, de projectes molt més grans i consolidats», re-

corda en Marc Talavera, president i coordinador del col·lectiu.

Va ser un moment, també, per constatar que a Catalunya no hi ha cap projecte que, a part de treballar amb aquestes plantes, les reivindiqui com un «element per transformar el model alimentari, que és el que ens plantejàvem nosaltres». En aquest punt, la idea de fer una jornada de trobada esdevé pla per omplir aquest buit, «perquè molta gent que fa coses no té mirall on sentir-se identificada, i aquí neix Eixarcolant», explica en Marc.

Constituïda com a entitat sense ànim de lucre per treballar pels objectius esmentats, el col·lectiu creà un equip tècnic, el 2019, com a cooperativa de treball (Cooperativa Eixarcolant SCCL), per donar resposta a les necessitats i noves demandes que se'ls presentaven i que el compromís voluntari no podia resoldre. «Entenem la cooperativa com un mitjà per servir al desenvolupament d'Eixarcolant, per ajudar

a realitzar els seus objectius estratègics», declara a *Cooperació Catalana*.

Pràcticament totes les persones de l'equip tècnic, 22 en aquests moments, són sòcies treballadores. Les sòcies d'Eixarcolant, mentrestant, són un miler, repartides per Catalunya, la majoria, i el conjunt dels Països Catalans. Si hom considera que el 2019 n'eren només un centenar, les sòcies, no podem més que sumar-nos al conjunt de gent estupefacta davant aquesta moguda: dinou grups (nodes territorials) i un equip tècnic consolidat, treballant a l'entorn de nou eixos d'actuació.

Qui ho havia de dir! El grup de joves amb inquietuds, sortit dels caus i l'excursionisme, tot mesclat amb una tesi doctoral relacionada amb aquestes plantes, converses al poble, preguntes i debats: «com és possible que tinguem tantes herbes i plantes que ni tan sols siguin conegudes i que ningú no les mengi! I vam decidir muntar la jornada i començar a

recollir dades», ens diu en Marc, tot somriure i alegria, al mateix temps que demana disculpes per no poder atendre les demandes d'aquest mitjà com li agradaria i fora necessari. Les jornades gastronòmiques, esdevingudes referència, també europea, sumen ja set edicions, l'última celebrada el setembre passat. No han parat ni als anys de pandèmia. «Hi ha molts projectes que treballen», informa, «que fan moltes més coses que nosaltres i les fan millor, però no hi havia un moviment que reivindicui, des del rigor científic, la investigació, la dinamització i la divulgació, la voluntat de centralitat que això pot tenir com a eina transformadora».

La seu física de referència es troba a Jorba, des de fa dos anys i mig. Podria ser-hi en qualsevol indret de la comarca, tanmateix, el destí i un punt de sort acabaren decidint. Des de l'Anoia, per tant, aquest «moviment sociopolític», subratlla el president d'Eixarcolant, ha tre-

Dinar de part de l'equip tècnic del col·lectiu Eixarcolant. Taller de cuina per a infants amb productes locals i plantes silvestres. Entrega d'una panera de productes del Parc Agrari de la Conca d'Òdena.

ballat en els darrers dos anys per a la implantació territorial, amb una clara i nítida perspectiva descentralitzadora.

Cada node territorial decideix l'activitat i projectes necessaris al seu espai: una ruta etnobotànica, intercanvis culturals sobre les plantes amb persones migrades, horts co-

“
Com és possible que tinguem tantes herbes i plantes que ni tan sols siguin conegudes i que no les mengi ningú!

“

L'equip tècnic-cooperativa actua en nou línies: recerca, dinamització local, dinamització territorial, recuperació de llavors, comercialització, divulgació i informació, línia editorial, assessorament i alimentació.

munitaris, recerca per recuperar plantes... per esmentar algunes experiències en marxa. Tot plegat, un treball iniciat l'any passat amb la creació de nodes com a organització autònoma i amb suport de l'equip tècnic, que garanteix la coordinació de totes les parts, sempre en una perspectiva de simplificació administrativa, important perquè el creixement del moviment s'anuncia molt gran: en Marc s'aventura a anunciar la xifra de deu mil sòcies a tres o quatre anys vista.

No obstant això, consideren que aquest creixement no s'hauria de traslladar a l'equip tècnic, que hauria de moure's entre vint treballadores i un màxim de trenta.

Dels dinou nodes n'hi ha dorze de plenament actius, alguns amb cent membres, cinc en procés d'activació i dos que encara no fan activitat. El node Penedès-Garraf, per exemple, ha fet tallers de valorització gastronòmica de plantes silvestres per elaborar receptes amb plantes i diferents sortides etnobotàniques per reconèixer i identificar les plantes de l'entorn; hi participen unes qua-

ranta persones.

Al Barcelonès i Baix Llobregat, un centenar de membres ha treballat per la naturalització d'escocells (terra encerclant els arbres) a Barcelona i el barri de la Torrassa de l'Hospitalet. El node Selva-Gironès fa sortides botàniques de reconeixement i descoberta del territori; són uns 25 membres.

La relació entre creixement d'Eixarcolant, com a entitat, i l'activitat en favor dels objectius no es només pensada en termes de creixement de sòcies, afirma en Marc: «nosaltres volem que es facin coses, però no cal que les fem totes nosaltres. Volem que gent que té més capacitat productiva que nosaltres s'incorpori al projecte».

En aquest context, l'equip tècnic-cooperativa actua en nou línies de treball: recerca agronòmica, etnobotànica i gastronòmica; dinamització local agroecològica; dinamització territorial; conservació i recuperació de llavors antigues; comercialització de llavors i planters; divulgació i informació; línia editorial (llibres, calendaris i recursos pedagògics); assessorament a empreses, restau-

Dinàmica amb els alumnes del curs sobre Etnobotànica aplicada, a l'Escola Agrària de Tàrraga.

radors, agricultors i subministrament d'eines a agricultores per fer sostenibilitat; i alimentació, molt important perquè «cal demostrar que aquestes plantes es mengen», alerta en Marc. La línia editorial fa autoedició i té més de 150 punts de venda als Països Catalans.

El finançament és meitat públic i meitat privat. Algunes línies, quatre, només es poden impulsar amb diner públic o serien deficitàries sempre, com són la prospecció etnobotànica, la recerca d'informació sobre les plantes, també la conservació de llavors. «Són projectes per al bé comú», assenyalava el president i soci cooperativista. Les altres cinc generen producte comercialitzable i ingressos. N'hi ha prou de moment, però treballen en un pla de suficiència econòmica, car no volen cap crèdit. «Només invertim el que tenim, i això ens marca el ritme», assegura.

Les sòcies de la cooperativa (dinamitzador social, agrònom, comunicador, gastronòmic, administrador, dissenyador, venedors) cobren, actualment, salaris entre 1.400 i 1.200 euros, una diferència que mai pot superar el 40%.

Dolors Marín Silvestre (l'Hospitalet de Llobregat, 1957) és historiadora. Experta en la història dels moviments socials europeus contemporanis, s'ha especialitzat en l'estudi de la formació de la cultura llibertària a Catalunya i l'organització de grups d'afinitat entorn de l'anarquisme, però també d'ateneus populars o cooperatives, i del paper que hi van jugar les dones obreres. El 30 de juny passat va fer la presentació del llibre *El moviment feminista cooperatiu* de Marc Dalmau i Mar Massip, editat per la Fundació Roca Galès amb Cossetània Edicions.

Un personatge històric que voldries conèixer:
Emma Goldman.

Una lectura imprescindible:
Els desposseïts, de l'Ursula K. Le Guin

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir:
No segueixo Twitter, perquè tothom s'hi insulta i baralla.

No podries viure sense:
La música.

Encara tens pendent:
Llegir molt més i viatjar.

El cooperativisme és:
Solidaritat, ajuda mútua i compartir espais i cultura.

JOSEP COMAJOAN

Dolors Marín:

«Per desgràcia, als moviments alternatius sempre ens sembla que comencem de nou»

Josep Comajoan
Dies d'Agost, SCCL
@diesdagost

66

«Les dones són les que construeixen un veritable teixit a l'entorn de les cooperatives històriques.»

Comencem reprenent el fil del que deies a la ressenya del llibre *El moviment feminista cooperatiu*, de Marc Dalmau i Mar Massip, al número de *Cooperació Catalana* d'octubre. Hi deies que és “una aportació nova i necessària dins de les nostres genealogies femenines, òrfenes de referents històrics”. Realment és així de greu? I òrfenes perquè la societat patriarcal de cada moment va atorgar a la dona un paper secundari, o perquè la realitat va ser tota una altra però se us ha invisibilitzat en la història?

Les dues coses. Tot va relacionat. El llibre és magnífic perquè per primera vegada apareixen els rostres de totes aquestes dones. Fins ara només coneixíem la Micaela Chalmeta, i perquè ja havia estat recuperada en alguns llibres sobre història del cooperativisme. Però ara ens han aparegut la Regina Lamo i moltes altres dones que van tenir un paper molt actiu, no només durant els anys de la dictadura de Primo de Rivera, que estaven més invisibilitzades, sinó sobretot durant els anys republicans, que per exemple ja van poder fer conferències, i sobretot engriscar les altres dones a participar en el moviment cooperatiu. Perquè en el fons era la dona qui anava a comprar i depenia d'ella que la cooperativa, sobretot la de consum, tingués èxit o no. Per tant, la societat patriarcal, per una banda, va invisibilitzar les dones, i per una altra, l'escriptura de la història ha contribuït, i molt, a fer que aquestes veus i rostres es mantinguin oblidats. És fonamental, sobretot per rescatar aquestes petjades, i per veure quines pràctiques feien servir

les dones, aquestes àvies nostres, per mirar de construir moviments socials. No oblidem que aquestes dones tan actives són les que construeixen un veritable teixit a l'entorn de les cooperatives, anant amb els seus fills als actes lúdics que organitzaven, anant a les excursions o a la biblioteca.

És a dir, que en el moviment cooperatiu trobaríem potser una presència femenina fins i tot més alta per tots aquests factors que deies que tenen lloc en altres moviments populars?

Sí, això és fonamental. Jo vaig fer la tesi sobre els grups d'afinitat anarquista i era el mateix fenomen. No s'explicaria l'efervescència de la gent que apareix a la guerra civil amb el fusell a la mà a defensar l'ateneu, la cooperativa, el petit local on es reuneixen, l'escola racionalista, si no s'hagués creat aquest teixit on participen les dones. Perquè, a diferència dels sindicats, aquests espais que creixen a cada barri els conformen homes i dones que creen xarxes de sociabilitat. I sense les dones no existeix. Quan vaig fer la tesi també em va interessar molt veure l'endogàmia en aquestes xarxes. Com en els ateneus anarquistes els nois portaven les germanes i aquestes s'acabaven casant amb els companys del grup. I així es creava un substrat alternatiu republicà, anarquista, socialista, heterodox, del POUM..., un teixit social d'esquerres on les dones eren el nexa de tota aquesta sociabilitat. Sense elles no s'entendria el moviment ateneístic, no s'entendria des

dels banys de sol, el naturisme, el nudisme, les opcions vegetarianes... Els ensenyaments nocturns d'ateneus i cooperatives no s'entendrien sense la presència de la dona.

I això ens explica, en part, que després, al 36, hi hagués aquesta efervescència a Catalunya també amb presència femenina?

Sí, això ens explica, per exemple, el fet de les milicianes, que és impensable en altres llocs on no hi hagués hagut aquesta sociabilitat. Tenim dones de les cooperatives que marxen al front, amb els seus germans, el seu marit o company, perquè entenen que la lluita antifeixista era una part més de la sociabilitat que havien estat construint durant tants anys.

La realitat era la mateixa en un entorn urbà i rural?

Era diferent. Aquest fenomen d'associacionisme obrer el trobem sobretot a l'entorn urbà. La gent ha emigrat del camp a la ciutat, ha perdut el nexa amb la família d'origen, i el que fan en arribar a l'entorn urbà, sobretot a la perifèria de Barcelona, però també a Sabadell, Terrassa o Reus, és tornar a construir família. I aquesta vegada ho fan a partir de l'entorn associatiu, per això és tan fonamental. Estem parlant sobretot de molt jovent que necessita trobar xarxes de sociabilitat del tipus que siguin, que emigra del camp a la ciutat i que en crear una nova família la troben a l'entorn d'ateneus o cooperatives.

Tu ets especialista en la història del moviment llibertari, d'anarquistes i lliurepensadors. I lliurepensadores. Què va representar tot plegat en aquest país, perquè sembla que aquí van quallar més aquestes idees, i avui què en queda?

Va quallar al nostre país sobretot per la situació d'indefensió de la classe treballadora, que a Catalunya es decanta molt per l'anarquisme perquè és l'opció que realment li soluciona les coses. Si la CNT no hagués optat per l'acció directa i per l'acció violenta, no hauria tingut tants milers d'afiliats, ens agradi o no. Es guanya la vaga de la Canadenca a partir d'unes vagues duríssimes per a la classe treballadora. I totes aquestes idees impregnen i molt els nostres besavis. Si s'hagués garantit una estructura més legal, unes vies més reformistes, potser no hauríem tingut tots els fenòmens de violència al carrer que van anar naixent. Però és que és precisament la violència del capitalisme la que genera aquesta resposta obre-

ra. Per mi ha estat interessant no només estudiar l'anarquisme, sinó veure que durant la guerra civil, o la Revolució que en deien ells, el que apareix és el fenomen col·lectivitzador, que és fill de tot el moviment cooperativista. La idea de poder funcionar sense patró és un salt qualitatiu importantíssim. Però és que molts, com el mateix Peiró, que va ser ministre d'Indústria, ja tenen experiència en les cooperatives obreres. Hi ha una experiència que es remunta a les primeres cooperatives de producció, com La Redentora, aquí a l'Hospitalet-Collblanc, o les cooperatives de vidre, on no es necessita inversió, per començar a pensar que podem funcionar sense un patró capitalista. I és així com es donaran aquestes grans experiències úniques al món.

Has parlat de simpaties cap a l'acció directa. Això en el país de ni un paper a terra i on els contenidors tenen més protecció que les persones. Era realment així?

Sí, és clar! Jo quan vaig investigar els grups d'afinitat, el que m'interessava era saber què tenia aquella gent al cap per sortir a defensar, per exemple, un ateneu. Ateneus on no només hi havia anarquistes, hi havia des de gent de Nosaltes Sols –o sigui, superindepe– a ERC o gent del POUM. Volia saber què feia que aquesta gent sortissin a defensar-ho amb la vida, que és molt bèstia. Doncs bé, defensaven tot aquest imaginari cultural que havien anat creant en part amb l'acció directa. Perquè si la CNT va ser alguna cosa és perquè guanyava les lluites. Ja que un sindicat on només fessin el hippie i aprendre balls de saló, no els hauria funcionat. Hauria estat una associació cultural. Per això ja teníem els Amics del Sol, o moltes revistes naturistes. Sinó que realment guanyaven vagues i estaven oposant-se a una classe patronal terrible, que en els anys del pistolisme no va dubtar a matar-los. Un fenomen com el del pistolisme que només es va donar a Catalunya. Això què vol dir? Que teníem una classe patronal molt radicalitzada i que en el moment que no volen pactar amb els obrers decideixen eliminar-los directament. I és clar, els altres també s'organitzen, amb els grups d'afinitat, i n'hi haurà d'armats, però d'altres que faran teatre o muntaran una impremta. Ells diversifiquen tota aquesta acció. Perquè diuen que no volen fer la Revolució si no hi ha una persona l'endemà de la Revolució digna de viure en aquest context revolucionari. O sigui, ells tenien molt clar que no es poden canviar les estructures econòmiques, socials i polítiques si no hi ha uns nous ciutadans que puguin viure en aquesta societat.

JOSEP COMAJOAN

Dolors Marín és experta en la formació de la cultura llibertària a Catalunya i grups d'afinitat.

Recuperar la memòria històrica, també de determinats moviments populars, seria un primer pas perquè algun dia aquests moviments puguin tornar a tenir el protagonisme que van tenir en el passat?

És clar. Qui perd els orígens, perd la identitat. Jo soc molt partidària de fer una cosa que en diem rutes urbanes, que ara s'ha posat més de moda, que és passejar pels barris i recordar on hi havia un ateneu, on hi havia una escola racionalista, d'on van marxar els homes i les dones al front... Perquè si ha passat una vegada, pot tornar a passar, però si ho esborrem de la memòria col·lectiva, que és el que volen els feixistes, ens pensem que això no ha existit mai. Recordo que quan van sortir els moviments d'objecció de consciència, ells no sabien que abans de la guerra ja hi havia moviments d'objecció de consciència, amb un gran rebuig a la guerra del 1914. Per desgràcia, als movi-

ments alternatius sempre ens sembla que comencem de nou. I tenim molt a aprendre dels moviments que han estat abans que nosaltres, perquè tenim una tradició i tot un patrimoni acumulat. Això és important. Ho veig també en el feminisme. La manca de referents de dones fortes i poderoses. És el mateix. Tots els moviments socials i alternatius ens hi trobem. Si tornem a posar els nostres referents als carrers, és recuperar i empoderar-nos cada dia amb el que teníem abans.

Ara que parles de la recuperació de la memòria històrica, pel que fa al paper de la dona, he llegit com et lamentaves que en els llibres de text de secundària hi surten poc més que algunes imatges de dames victorianes sufragistes...

Sí, i vençudes, que se les emporta la policia derrotades. És un desastre. Quina nena es pot emmirallar en una senyora

66

«Cooperatives de producció on no es necessitava inversió van fer començar a pensar que es podia funcionar sense un patró capitalista.»

que no era ni com la seva àvia? No hi ha imatges fortes de dones vencedores, de dones parlant davant d'altres dones, com seria l'Emma Goldman, o qualsevol dona, tant de dretes com d'esquerres. Aquí també tenim la Francesca Bonnemaison, que era una dona de dretes, però que crea una obra importantíssima d'educació de les dones. No tenim referents de dones. Molt malament. O no se n'han adonat o ho estan fent amb molt mala idea, d'esborrar aquests referents femenins, que les nenes no s'hi puguin emmirallar.

El 2011 lamentaves en una entrevista que la recerca històrica sobre el moviment llibertari es feia quasi per militància. Estem en aquestes, encara?

Sí. Per desgràcia, sí. Fins fa poc el moviment llibertari es veia només com una cosa molt violenta, i encara hi ha aquest estereotip i encara em pregunten molt sobre aquest clixé. No s'ha mirat mai tota l'obra constructiva de la Revolució espanyola, no només les col·lectivititzacions, sinó també les escoles que floreixen per tot arreu, o els centres obrers. No s'ha mirat mai tota l'obra d'edició de llibres, fullets, etc., de les editorials obreres, que és un patrimoni que hauríem de conservar i divulgar. I en canvi encara hi ha l'estereotip. Perquè, vulgues o no, el moviment anarquista va decididament contra el poder, i a aquest no li interessa. Com a màxim, li interessa de tant en tant recuperar la figura de la dona vestida de miliciana, perquè queda molt bonic, com si fos una postal, però no es va més al fons, ni es pregunten si aquesta dona va morir a Ravensbrück o als camps de concentra-

ció de França. No es va més lluny, i és una pena, perquè hi ha com una vulgarització de la guerra civil, i de l'anarquisme, en algunes pel·lícules, però no hi ha un estudi ben fet del que significava el moviment anarquista per als obrers i les obreres.

Amb el referent històric que tu tens, com veus el moviment cooperatiu català actual? I no només em refereixo al cooperativisme de treball, també al d'habitatge o de consum? Hi ha alguna guspira que creguis especialment interessant, amb els referents històrics que tenim, o estem a anys llum de donar-se aquells escenaris de finals del XIX i principis del XX?

Hi va haver un moviment interessant entorn del cooperativisme en els anys de la transició, que per desgràcia no va quallar, potser per manca d'experiència, perquè tothom en tenia moltes ganes. Però les crisis econòmiques del 78-79 van ser brutals, sobretot en el tèxtil. A Badalona sé que es van intentar crear cooperatives, salvar la desfeta. Es van muntar també cooperatives de consum, escoles cooperatives... I després hi va haver una mica de baixada. Però ara, per sort, amb la gent jove hi ha un reflux importantíssim. La gent jove té una experiència diferent, no estan tan massacrats per la repressió franquista com la nostra generació. Estan molt frescos. Jo ho veig amb els meus nebots, amb els meus fills, que estan fent coses noves. Hi ha cooperatives d'edició, de premsa, de llibres, cada vegada més habitatges cooperatius, cooperatives de consum, petits projectes que van sorgint de tres o quatre persones que van a produir ous, o tal cosa. Ho veig molt bé!

Quin paper ha de jugar l'educació en la conformació d'una nova societat més justa? L'ensenyament públic està fent la funció de crear persones lliures que lluitin per un món més just i feliç?

No sé si l'ensenyament públic, però els mestres i professors, sí. A vegades, tot i que ens envien un currículum des de Madrid que hem de complir, jo he vist que gràcies a l'esforç militant total de mestres i professors, en moltes escoles les nenes han pogut celebrar uns 8 de Març preciosos... Sense l'esforç decidit dels professors i de les professores no estaríem on estem. Perquè l'ensenyament públic ha de ser molt vocacional, iestic admirada d'aquells profes que veritablement tenen vocació. L'única manera de transformar la societat és l'educació, més que les estructures exteriors. Si fem una societat igualitària i tolerant des de l'escola, trobarem que ens en podem sortir. Estic molt contenta, ho vam veure després de la sentència de l'1 d'octubre, quan els nostres nens van sortir al carrer. Perquè vaig pensar que els havíem educat molt bé. Perquè són antifeixistes, valents, molt macos... i penses que l'has educat tota la vida perquè sigui així, i ara igual te'l castiguen, però és com l'he educat jo, i com a mi em sembla que han de ser les coses. L'educació ho és tot.

I el moviment feminista actual, com el veus? Tu has estudiat organitzacions com Mujeres Libres, pionera en el seu moment a l'Estat espanyol però no sé si també en algunes coses en un entorn més europeu o mundial... Com veus ara el moviment, amb relació a tota aquesta història que tu has investigat?

El veig amb moltes alternatives diferents. Primer hi havia un moviment feminista més unitari, però darrerament han aparegut totes aquestes noves sexualitats, hi ha hagut un debat. Tot i que a vegades el debat s'enquista en posicions molt personalistes, i és una pena. Hem de ser molt tolerants amb tothom, que tothom té sentiments, i contra els sentiments no es pot lluitar; hem de respectar tot allò que la gent sent, i que la gent pensa. I tothom té dret a definir-se com vulgui. Ara bé, tampoc vull que a les dones ens esborrin. Perquè ara sembla que, per part sobretot d'un capitalisme molt liberal, hi ha un intent d'esborrar les dones, que encara siguem les secundàries en tots els processos... El procés dels ventres de lloguer, per exemple, és molt perillós, perquè una cosa és fer una acció altruista i una altra que es creïn granges de dones, com pot passar en antics països de l'Est o Àsia.

FIRA MIGRANT DIVERSA

LA FIRA MIGRANT I DIVERSA, **espai transformador, espai antiracista**

Luz Helena Ramírez Hache

Associació Migress i Cercle de migracions i economia solidària antiracista de Coòpolis

Ja van tres edicions de la Fira Migrant i Diversa que organitza el Cercle de migracions i economia solidària antiracista de l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona – Coòpolis, i són moltes les reflexions que des del sector es podrien fer, especialment vers les mateixes pràctiques de les nostres entitats i de la materialització dels principis que defensem les persones que creiem en el paper transformador de l'economia social i solidària (ESS).

Des del naixement del Cercle, l'objectiu central ha estat oferir eines de l'ESS al teixit migrant per a la formalització i constitució d'iniciatives econòmiques que li permeti sortir de la precarietat, accedir a drets (incloent-hi permisos de residència i de treball) i fugir dels nínxols laborals assignats a les persones migrades.

La Fira, com a activitat pública, pretén servir de paraigua a la presentació i l'enfortiment de propostes que tenen moltes dificultats per tirar endavant, com per exemple la manca de documentació, de temps per materialitzar un projecte, de recursos, etc. A causa d'això no cal tenir forma jurídica per poder participar a la

fira com a expositor. L'únic requisit que s'exigeix és que siguin les persones migrades i racialitzades les que estiguin al centre de les decisions i el destí del projecte. Aquesta exigència garanteix allunyar-se del paternalisme i l'assistencialisme que caracteritza, malauradament, la mirada cap a la població migrada.

El repte de la primera edició de la Fira del 2019 no era fer una espai “de migrants per a migrants”; al contrari, consistia, per una banda, a convocar la pròpia població migrada i fer-la participar en una activitat inèdita, i per l'altra, a convocar el teixit de l'ESS de la ciutat i posar-los en diàleg. Els resultats d'aquesta convocatòria van superar amb escreix les expectatives.

La consolidació de la Fira es va topar amb la pandèmia de la COVID. En aquest moment se'ns va proposar fer una versió *online*, però les administracions públiques no van voler passar a aquest format perquè, des del nostre punt de vista, era treure una de les principals característiques que té l'espai de la Fira: el caliu de la trobada presencial, l'alegria i la possibilitat de fer teixit

La Fira no només té l'objectiu d'exposar els projectes que participen cada any des de tots els àmbits: cultura, educació, assessorament, cura de persones, gastronomia, tèxtil, salut. També és un espai per a la discussió política.

comunitari. L'any 2021 vam poder reprendre la presencialitat amb moltes restriccions, i després de tants mesos sense espais col·lectius, va ser com un bàlsam, especialment per als projectes que van participar, que venien de patir amb més rigor les conseqüències de la COVID.

Amb tota la il·lusió, però també amb la necessitat de poder enfortir un teixit que ara també pateix la crisi econòmica, el passat 17 de setembre ens vam trobar a la plaça Margarida Xirgú per celebrar la tercera edició de la Fira. I va ser tota una festa. Més de cent projectes econòmics, amb la participació de projectes provinents no només de Barcelona, sinó d'altres indrets de Catalunya i de l'Estat: València, Madrid i País Basc. És així com la metodologia i el posicionament polític de l'abordatge antiracista que orienta totes les nostres accions es torna cada vegada referent i espai per compartir recursos i eines amb l'objectiu d'enfortir els projectes que de mica en mica van sorgint més enllà de l'àrea metropolitana de Barcelona.

La Fira no només té l'objectiu d'exposar els projectes que participen cada any des de tots els àmbits: cultura, educació, assessorament, cura de persones, gastronomia, tèxtil, salut. També és un espai per a la discussió política. Aquest any el debat inaugural va tenir per títol "Dones teixint resistències: Economies per a la vida

en clau antiracista", que va comptar amb la participació de l'Eroteca, Periferia Cimarronas, La Comala (Madrid) i Hegoaldetik Enarak Koop (Vitòria – Gasteiz). En les reflexions d'aquesta xerrada, les participants van compartir els impactes de les múltiples violències que pateixen de manera diferencial les dones migrades i racialitzades, així com les estratègies col·lectives que s'estan fent servir per enfortir xarxes de suport i projectes col·lectius.

La campanya per a la regularització extraordinària de les persones en situació irregular (ILP) va estar present, no només amb la mateixa recollida de signatures durant tota la jornada, sinó també amb un balanç general de la campanya. Amb la participació de RegularizaciónYa, Top Manta i l'Associació Migress, es van presentar les dificultats per tal que els moviments socials "blancs" facin seva una reivindicació fonamental per a la vida i els drets de cinc-centes mil persones a tot l'Estat, i com, fent-ho, s'estaria avançant en l'enfortiment d'un teixit capaç de plantar cara als avenços de l'extrema dreta.

La solidaritat amb processos de resistència als territoris també va tenir el seu espai. Amb la presència de dos representants de la Comunitat de Pau de San José de Apartadó (Colòmbia) es van denunciar els interessos econòmics als territoris i la vulneració dels drets de les poblacions locals per part d'empreses multinacionals. Aquests líders socials també van compartir els projectes productius que desenvolupen les comunitats camperoles i altres estratègies de resistència per mantenir-se al territori.

Els temes escollits a debat a la Fira són reptes fonamentals per a tot el sector: la necessitat d'una perspectiva feminista interseccional; el paper que ha de tenir l'economia social i solidària per resoldre les necessitats de les majories de la població, i no només de sectors privilegiats; i la responsabilitat de les empreses de l'anomenat món desenvolupat en l'espoli de matèries primeres i en la vulneració dels drets de les poblacions locals. Les taules de debat de la Fira presentaven no només les problemàtiques, sinó també alternatives.

FIRA MIGRANT DIVERSA

La Fira Migrant Diversa es consolida com un espai referent de la població migrant on l'ESS s'apropa com eina per resoldre les seves necessitats.

FIRA MIGRANT DIVERSA

La Fira Migrant Diversa d'enguany es va celebrar a la plaça Margarida Xirgu.

La campanya per a la regularització extraordinària de les persones en situació irregular (ILP) va estar present, no només amb la mateixa recollida de signatures durant tota la jornada, sinó també amb un balanç general de la campanya.

La música i diverses expressions culturals van tenir espai durant tota la jornada, així com els tallers per a un públic familiar. Per la Fira van passar artistes com la DJ Niña Mai; el cantautor Cristian Vergara, del País Basc; la dansa africana, de l'Associació Africaes-promociona, i finalment, va tancar la tarda Sentimiento Cimarrón.

El balanç, sens dubte, és positiu. La Fira es consolida com un espai referent de la població migrant on l'economia social i solidària s'apropa com a eina col·lectiva per resoldre les seves necessitats. És així com el nombre de cooperatives constituïdes per persones migrades i racialitzades ha anat augmentant com a resultat de la feina sostinguda durant els darrers anys del Cercle de migracions. Això ha permès un enriquiment del mercat social amb pràctiques i propostes transformadores de les qual es pot nodrir.

Malgrat aquests avenços encara falta molt camí per poder parlar que l'ESS és diversa i antiracista. La persistència de les dificultats per accedir a permisos de treball continua condicionant el desenvolupament dels projectes de vida de les persones migrades extracomunitàries. Dels projectes participants a les tres edicions de la Fira es manté que més del 60% dels projectes no tenen cap forma jurídica. La participació de persones migrades dins el teixit de l'economia social i solidària continua sent poc representativa

d'una població que representa més del 17% del total de la societat. A banda del cooperativisme de treball, encara estem molt allunyades de considerar que tenim representació als espais de decisió i d'estar presents en altres àmbits de l'economia social i solidària, per exemple, dins el cooperativisme d'habitatge.

Continuarem amb la il·lusió i amb la convicció de la necessitat d'un espai com la Fira Migrant i Diversa. El nostre compromís és lluitar per un espai al centre de la ciutat que doni centralitat i visibilitat als projectes liderats per persones d'origen divers. Es tracta que, tal com el feminisme ha anat sent un referent de les pràctiques, l'antiracisme pugui també arribar a ser-ho.

No ens cansarem de repetir que una economia transformadora serà antiracista o no serà.

Presentació de la 3a Fira Migrant Diversa.

ANNA FASANO, PRESIDENTA DE FIARE BANCA ÈTICA:

“Una de les raons de ser de Fiare Banca Ètica és canviar les regles del joc de les finances tradicionals”

Jordi Via, vicepresident de la Fundació Roca Galès

José Téllez, tècnic de comunicació de Sostre Cívic sccl

Fins on el sistema de finances ètiques, i Banca Ètica en concret, vol ser una resposta a la crisi socioeconòmica sistèmica?

La pregunta engloba dos conceptes que es complementen, que són banca ètica i sistema de finances ètiques. Aquest segon és més ampli que la nostra realitat concreta com a entitat financera. El conjunt de les finances ètiques s'ha demostrat que té una capacitat real perquè les seves accions generin un impacte positiu en la societat, té capacitat de finançar l'economia real davant de l'economia especulativa i, per tant, respon als grans reptes de l'actualitat.

Així ho acrediten els informes europeus de banca ètica. Per exemple, quan assenyalen que la banca ètica inverteix el 70 %

de l'estalvi que capta en l'economia real enfront del 30 % de la banca tradicional.

D'altra banda, és oportú parlar de sistema de finances ètiques, fins i tot dins del que és en concret Banca Ètica. Nosaltres no som solament un banc, sinó un grup bancari. El grup Banca Ètica està format pel banc, però també per dues fundacions que fan activitat cultural i de sensibilització, una microfinancera que treballa per eradicar la pobresa en països del Sud i una gestora de fons d'inversió ètica, que tracta d'influir en els mercats financers des dels valors de les finances ètiques. Aquest sistema de finances ètiques treballa per respondre a la crisi actual.

FIARE

Anna Fasano, la segona per l'esquerra, amb persones col·laboradores.

Com entoma Banca Ètica els reptes de la minimització de la pobresa, la reducció de les desigualtats i els derivats de la crisi ecològica i la crisi energètica?

La nostra raó de ser com a entitat neix a partir de dues grans idees. Per un cantó, de la necessitat d'uns serveis financers i bancaris més adaptats als valors i la comprensió dels projectes que hi ha darrere de les entitats socials, empreses cooperatives i sector associatiu; i per l'altre, de la voluntat de canviar les regles del joc de les finances tradicionals.

Fa quinze anys estàvem molt posicionats en l'entorn social, on actualment donem més del 50% del volum de finançament total, i en els darrers cinc-vuit anys hem començat a treballar més amb les entitats que fan denúncia i conservació del medi ambient, sobretot d'aquella part que treballa des d'un punt de vista social i cooperatiu.

No obstant, dit això, no podem respondre nosaltres sols a tots els reptes de la societat actual. Si volem transformar la societat, hem de treballar en xarxa amb organitzacions i promoure la ciutadania organitzada.

En aquest sentit, el nostre model transcendeix el que és un banc convencional i fins tot és original en el panorama de les finances ètiques, perquè entenem que no és possible la transformació social sense la participació de la ciutadania, cosa que intentem promoure. Promovem una participació tant en la governança del banc, com en la societat per aconseguir una autèntica transformació social.

Quins aspectes considera prioritaris per a determinar el suport financer a projectes?

La nostra política de crèdit té dos grans enfocaments. D'una banda, el projecte ha de tenir un clar impacte social, ambiental o cultural, i això ho mirem a través de l'avaluació socioambiental dels projectes, un procés que porten a terme persones voluntàries que analitzen una sèrie de criteris de les entitats sol·licitants de finançament a l'entorn de criteris quantitatius molt clars i d'una part més qualitativa.

De l'altra, el projecte ha de tenir viabilitat econòmica, és a dir, analitzem l'operació en el terreny financer i ens assegurem al màxim que tinguí capacitat de retornar el crèdit. També disposem de convenis amb administracions públiques i societats de garantia recíproca per facilitar sistemes d'aval a entitats que ho puguin necessitar.

Quins sectors d'activitat es prioritzen?

Històricament hem prioritzat el sector social, és a dir, entitats que treballen amb persones amb diferents vulnerabilitats: falta de feina, violències diverses, persones sense sostre, discapacitats o toxicomanies. Hi ha moltes entitats que fan una feina extraordinària en aquest àmbit dintre el tercer sector i nosaltres els fem de palanca de suport. Aquí a Catalunya treballem amb grans entitats com el Grup TEB, Formació i Treball, Femarec, i també de petites.

La protecció del medi ambient, amb la producció d'energies renovables o de conservació del territori i espècies, és un àmbit que, aquests darrers anys, ha agafat més pes. En els últims dos anys hem començat a intercooperar amb entitats que estan fent una aposta important per democratitzar l'energia i produir-ne de renovable, com Som Energia o La Corriente, o amb entitats que fan sensibilització i denúncia com Amics de la Terra o Greenpeace.

El sector cultural i la cooperació amb entitats que treballen l'eix Nord-Sud també serien dels àmbits d'activitat històrics i que són fidels pel que fa a valors i treball en equip. Finalment, com a fet destacable des de fa uns anys, hem anat adquirint coneixement en l'àmbit de l'habitatge social i/o cooperatiu.

Vam començar fa anys a Catalunya, després vam tenir un parell de demandes pel centre de l'Estat, i en els darrers quatre anys hem treballat amb Sostre Cívic per fer possible la creació (ells) i la construcció a través del finançament (nosaltres) d'habitatges cooperatius, tant a Barcelona com a altres ciutats o pobles de Catalunya. És un tipus d'habitatge avantguardista a l'Estat i un model que està agafant pes i força com a alternativa, sobretot en ciutats on l'Ajuntament fa una aposta per alliberar sòl i facilitar el model de cessió d'ús d'aquest sol.

A Catalunya heu fet una aposta forta per invertir en projectes d'habitatge cooperatiu en cessió d'ús, amb projectes grans de nova construcció com La Balma o Cirerers. Per què aquesta aposta en un sector com l'habitatge?

La nostra aposta per les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús ve del fet que promouen uns valors que són essencialment els mateixos que defensem nosaltres en l'àmbit de les finances. El fet de no posar el lucre com a màxim objectiu, el cooperativisme, la participació, la inclusió social, etc.

La idea central deriva de la consideració de l'habitatge com un dret i no com un objecte de negoci. De la mateixa manera considerem els diners com un instrument per a la transformació, i no com una finalitat en si mateixa.

Anna Fasano, en la segona fila, amb persones col·laboradores de Fiare.

La primera cooperativa d'habitatge que vam finançar a Fiare Banca Ètica en aquest model va ser a Cal Cases l'any 2007, una cooperativa d'habitatge prop de Barcelona. Després vam continuar amb un parell d'iniciatives a la comunitat de Madrid, de *co-housing senior*, és a dir, grups de persones de més de 65 anys que havien decidit passar la vellesa plegades.

Davant de l'increment del preu del sòl i l'especulació en l'habitatge a les grans ciutats, van començar a sorgir aquestes iniciatives de fer front a la tendència del mercat i reivindicar una altra forma de viure, en comú i de manera cooperativa. Aquesta idea ja estava en marxa en països nòrdics i, per tant, el que hem fet és adaptar-la a les nostres necessitats de vida i culturals, i el suport del govern municipal ha sigut fonamental per fer-la créixer.

Sectors de la banca tradicional consideren que les inversions en habitatge cooperatiu en cessió d'ús tenen massa risc pel seu caràcter de propietat col·lectiva. Us espanta aquest risc? O considereu que és una inversió prou segura?

No ens espanta el risc tal com ho plantejges, tot i que sovint són operacions que suposen quantitats molt elevades i una gran mobilització de capital per sostenir-les. Nosaltres fins ara no hem tingut cap impagat en operacions de cooperatives de cessió d'ús. Fins avui ha estat un sector segur.

El problema del risc és el de concentració d'operacions en un sol sector. Hem d'abordar diverses necessitats en els diferents sectors on estem i hem d'intervenir en diversos àmbits mitjançant el nostre finançament, de manera que no podem concentrar excessivament el risc en aquest sector. La por del risc seria més aviat en aquest sentit.

D'altra banda, probablement la banca tradicional no intervé en aquests sectors, no tant per la por del risc, sinó més aviat perquè desconeix com funciona i perquè segurament no té una expectativa de rendibilitat gaire alta si posa en una part de la balança els recursos dedicats i a l'altra els resultats econòmics esperats.

Quina és la importància del fet cooperatiu a Banca Ètica pel que fa a la base social, el model organitzatiu i l'equitat de gènere?

Per nosaltres és una condició *sine qua non* des del nostre naixement. El model cooperatiu està en la base de la nostra manera de pensar, actuar i ser. Som cooperativa, ens governem com a cooperati-

va de més de 46.000 persones i entitats, amb un ric entramat d'espais de participació, i treballem de cara l'exterior sota el principi de la cooperació. Per tant, treballem amb cooperatives, però també amb entitats que posen la cooperació com a eix motor de la seva tasca.

Sobre l'equitat de gènere fa anys que ho treballem com a procés. Ara fa dos mandats, hi havia més dones al consell d'administració que homes, i aquest és el meu segon mandat com a presidenta. Més enllà d'aquestes dades, que són rellevants, tant als nostres estatuts com dins la nostra política de personal tenim molt en compte aquesta qüestió i treballem per aconseguir una equitat de gènere en tots els aspectes. Aquest any hem aconseguit una certificació ISO 2000 en inclusió i gènere.

Recentment heu començat una campanya de captació de nou capital social. Quins objectius qualitatius i quantitatius us plantegeu?

La campanya de capital social pretén apropar encara més a les entitats del tercer sector, empreses socials i particulars la nostra forma de concedir crèdit i mostrar-los com les finances ètiques estan al seu servei. Des de fa quatre anys publiquem anualment un informe d'impacte que explica amb rigor com el crèdit atorgat a les entitats impacta en els diferents àmbits amb què treballem. Per posar un exemple: per cada mil euros de capital social, les entitats socials atenen quinze persones en situació de vulnerabilitat.

Gràcies a la solidesa patrimonial que ens dona el capital social, financem projectes útils al bé comú i promovem que el sistema financer adopti cada vegada més els valors de les finances ètiques. Per això busquem més persones, entitats i empreses que es facin sòcies o ampliïn el seu compromís per reforçar la nostra entitat i augmentar la nostra capacitat d'atorgar nou finançament.

Som un referent europeu en banca ètica i cooperativa i volem seguir demostrant al sector financer que podem fer una activitat molt beneficiosa per al conjunt de la societat. El creixement del capital social està directament connectat al desenvolupament de l'economia social i solidària i per aquesta raó fem una crida a la societat i les entitats per apostar per una entitat de banca ètica com la nostra, cooperativa i arrelada al territori.

Els Premis Economia Social 2022 reconeixen l'aportació de solucions per a la transició ecosocial

Josep Comajuan
Dies d'Agost sccl
@diesdagost

- El Premi Especial és per al projecte Cucoperativa i també es premien sis treballs més: dos treballs de fi de grau, dos de fi de postgrau i dos de fi de màster
- La sisena edició dels Premis Economia Social ha rebut 43 treballs d'11 universitats diferents

Una recerca de cinc alumnes vinculats al projecte **Cucoperativa** ha guanyat el **Premi Especial dels Premis Economia Social 2022 als millors treballs universitaris en l'àmbit de l'economia social i solidària**, el cooperativisme i el tercer sector. L'entrega del premi, valorat en 1.100 euros més 300 euros en productes i serveis del mercat social, es va fer el divendres 14 d'octubre a la Lleiàltat Santsenca de Barcelona. A part del projecte Cucoperativa, també es van atorgar sis premis més, dos a treballs de fi de grau, dos a treballs de fi de postgrau i dos a treballs de fi de màster.

Els **Premis Economia Social 2022**, organitzats per la Fundació Roca Galès en el marc del Programa d'Economia Social de la Generalitat de Catalunya, ha rebut 43 treballs d'11 universitats catalanes diferents. En aquesta sisena edició dels premis, el jurat ha prioritzat aquells treballs que posaven l'accent en aportar solucions des de l'economia social i solidària per a la transició ecosocial. També dos dels quatre primers premis aborden solucions per revertir el despoblament rural.

La recerca guanyadora del projecte Cucoperativa ha estat duta a terme pels

alumnes Gemma Graells, Ignacio Pino Rojas, Rubén Sosa, Clàudia Cavaller Álvarez i Ferran Surrià Codony. La recerca aprofita la feina que els sis alumnes ja estan fent a la comarca d'Osona des de l'associació Terra Fèrtil, encaminada a la creació de Cucoperativa SCCL, en format de cooperativa de treball sense ànim de lucre.

El projecte aborda una **gestió mancomunada dels residus orgànics**, alternativa als fertilitzants químics i a partir del vermicompostatge, un procés de compostatge que utilitza cucs de terra. Més enllà de la produc-

ció i venda dels fertilitzants orgànics i substrats per a plantes, el treball també inclou l'anàlisi de diferents serveis, tallers i programes d'educació vinculats al conjunt de la cadena agroalimentària que esperen oferir des de Cucsperativa.

Premis als millors treballs de fi de grau, de postgrau i de màster

El primer premi al **millor treball de fi de màster** ha estat per a **Marc Dalmau Saba**, de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), per una recerca sobre models alternatius de tinença i ús de l'habitatge en el món rural. La investigació posa el focus en l'**habitatge cooperatiu en cessió d'ús i la masoveria urbana en el món rural català** a partir de dos projectes específics: Tremolina Coop i Envall Coop. El segon premi ha estat per a **Jordi Valls Olivé**, de la UAB, per una investigació sobre formes organitzatives basades en l'**autogestió al tercer sector social**, a partir de l'estudi de cas de l'**Associació Alba**.

Pel que fa al **premi al millor treball de fi de postgrau** ha estat per a **Anna Lara Llonch**, de la UAB, per una **recerca sobre comunitats energètiques**, que inclou un banc d'eines per a la seva creació. El segon premi ha estat per a **Paula Jiménez Navas**, del Tecnocampus de Mataró, per un treball sobre un supermercat de **pinso ecològic per a mascotes**.

Finalment, el **premi al millor treball de fi de grau** ha estat per a **Ariadna Julià de Gispert**, de la UPF, per una recerca que planteja una **proposta transformadora per revertir el despoblament rural**. Ho fa també a partir de l'anàlisi de quatre entitats rurals de l'economia social i solidària: Envall Coop, Avantva Coop, Fet a la Conca i Fundació La Plana. El segon premi ha estat per a **Jordi Signes Beltrí**, de la UAB, per una investigació sobre **solucions per a la crisi energètica espanyola** a partir de comunitats d'energia renovable.

Els tres primers premis han rebut la mateixa dotació que el premi especial, 1.100 euros més 300 euros en productes i serveis del mercat social. En el cas dels tres segons premis, han rebut 900 euros més 300 euros en productes i serveis del mercat social. En total, **més de 9.000 euros en premis**.

Martina Marçet durant la seva conferència: "Pagesia i sobirania alimentària, eixos de la transició ecosocial".

"Un futur que situï les persones al centre"

L'acte d'entrega de premis el va obrir **Josep Vidal**, director general d'Economia Social i Solidària, el Tercer Sector i les Cooperatives de la Generalitat de Catalunya, que va destacar la generació de coneixement en matèria d'economia social a les universitats. "Els joves sou el futur, i volem que aquest futur situï primerament les persones al centre, amb un model econòmic resilient, sostenible, solidari i just".

Una conferència de **Martina Marçet**, ramadera agroecològica, que va fer una exhaustiva anàlisi de la situació del camp català i de com de desamparada s'hi sent la petita pagesia; la projecció d'un **documental sobre cooperativisme** posant l'èmfasi que és un model econòmic que no prioritza el lucre, i una intervenció final de **Cristina Grau** i **Xavi Palos**, de la Fundació Roca Galès, van completar l'acte. L'acte complet, que es va emetre en streaming, es pot recuperar a Youtube.

El jurat dels premis va estar format per **Lorena Torró**, directora de la Confederació de Cooperatives de Catalunya; **Laia Bonastra**, directora de desenvolupament de persones de la cooperativa Suara i membre del Consell Rector de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya; **Anna Puig**, de l'àrea d'administració de la cooperativa L'Esguard i membre del Consell Rector de la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya; **Eloi Ser-**

rano, director de la Càtedra d'Economia Social del Tecnocampus; **Carla Liébana**, responsable de comunicació a La Coordinadora i a la XES; **Ramon Bastida**, professor del Departament d'Economia i Empresa de la UPF; **Ricard Pedreira**, cooperativista i professor jubilat d'Economia Aplicada a la UAB, i **Quim Sicília**, president de la Federació de Cooperatives de Consum de Catalunya.

Marxandatge dels Premis Economia Social 2022.

Som representativitat

→ **Participació**

Visibilitat

→ **Enfortiment i creació**

Sectors

→ **Territori**

Economies feministes

**Cooperatives
de Treball**

Federació de Cooperatives
de Treball de Catalunya
Premià 15, 1ª planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62 • Fax: 93 302 18 85

cooperativest treball.coop

Participa de la
transformació social!

T'ho expliquem a

nexe.coop

Fer-nos càrrec del món com a projecte viable davant la crisi ecosocial

Ricard Pedreira
Economista

"El funcionamiento del capitalismo mundializado está descuajeringando las reglas dinámicas que han organizado el mundo vivo durante miles de años."

Aquest podria ser el resum de la situació econòmica actual, en poques paraules, segons Yayo Herrero (1965), enginyera tècnica agrícola i llicenciada en Antropologia Social i Cultural, entre altres coses. Ha estat coordinadora d'*Ecologistas en Acción*, la qual cosa li ha proporcionat una àmplia visió de la situació mundial. Actualment és professora de la UNED. La seva investigació proposa una transició cap a un model econòmic que tingui en compte les persones i sigui compatible amb la capacitat de regeneració de la naturalesa. El llibre que presentem té cinc parts: l'aigua, l'aire, la terra, el foc i la vida, seguint la teoria dels quatre elements, més un, dels filòsofs presocràtics.

Ningú fabrica l'aigua. Cap economia ni tecnologia produeixen aigua. És la mateixa dinàmica de la natura la que s'encarrega de regenerar-la.

L'aigua de la Terra és la mateixa que hi havia l'any 1800. Però hem passat de 1.000 a 7.700 milions de persones, amb un estil de vida que fa que els habitants dels països rics siguin molt més consumidors d'aigua.

Resulta que hem anomenat progrés a l'ús de l'aigua en principi abundant i que s'ha *tornat escassa degut a l'ús imprudent, descuidat, malbaratador i irracional.*

Quan hi ha menys aigua, la contaminació és més activa: el nitrogen, el fòsfor, els metalls pesants i la matèria orgànica es concentren molt més i provoquen la mort.

Les onades de peixos morts al Mar Menor, a Múrcia, el 2019 en són un exemple, entre molts altres. I no són inesperats. Són processos que han passat a la llum del dia i han estat tolerats de forma majoritària.

Respirem **aire** carregat d'oxigen i altres gasos i partícules. Als pulmons, la sang capta l'oxigen i deixa anar diòxid de carboni, que desprenen les cèl·lules quan respiren. Tretze vegades per minut, com ha comprovat l'autora!, si estem en repòs.

Diem contaminació de l'aire a la modificació de la seva composició. La variació de la concentració d'alguns gasos fa augmentar la temperatura de la Terra i *canvien les regles del joc en què és viu.* Hi ha moltes formes d'explotació, *però obligar a respirar merda és una de les més dures.*

En la nostra civilització industrial, el capital es va obrir pas a garrotades contra els pulmons dels treballadors/res i els de la terra, convertint el treball en una venda d'òrgans forçosa i inadvertida.

Els qui han vist **la Terra** des de l'espai diuen que és blava i que la seva visió meravel·la. *Vista des de dins però, la Terra és marró, verda, blanca, roja, negra... i, cada vegada més, grisa.*

El model econòmic basat en el creixement sense límits que posa en risc molts éssers vius va néixer fa uns dos-cents anys. El petroli es va començar a extreure en gran escala fa un centenar d'anys. El desglaç del gel de l'Àr-

tic arribarà en trenta anys... El futur és a prop. *(Tots nosaltres intuïm que en un futur llunyà cauran sobre l'ésser humà problemes que, per superar-los, només serà cridada la raça suprema (...)) que pot basar-se en els recursos i les possibilitats de tot un planeta.* Això deia Hitler en un discurs el 13 de novembre de 1930 i no està gaire lluny de la realitat actual).

La Terra queda dividida en *zones de sacrifici (o agressió ecològica: extracció, producció i recepció de residus) i espais de consum*, i les persones, en protegides pel poder econòmic, polític i militar, i en desterrades i sense drets. Dur i precís...

El **foc** fa uns deu mil anys va començar a ser controlat pels humans. El van fer més viu, insuflant oxigen amb manxes i cada vegada més de pressa aparegueren *forns, forges, foses, centrals tèrmiques i nuclears.* El fet de poder obtenir foc a voluntat va propiciar les revolucions tecnològiques. El carbó i el petroli (boscots enterrats de fa milions d'anys) són el motor de l'acumulació primitiva de capital.

Hèstia, filla de Cronos i Rea, és la deessa grega del foc de les llars, base de llum, calor i de cuinar el menjar. És a dir, d'algunes de les necessitats bàsiques. Però el foc també *resseca, contamina, abrasa, mata i pot ser conseqüència del capitalisme, el colonialisme, l'explotació i l'ecocidi.* Encara que *alguns en diuen progrés.*

La memòria de llocs i paisatges sovint ha es-

tat esborrada pel foc: llibres, art i documents sobre moltes cultures han estat llençats a les flames, incloent-hi milers de dones cremades per tribunals civils i religiosos acusades de bruixes.

Però estem vius quan podem crear, reparar, mantenir i modificar la pròpia estructura prenent substàncies del medi i expulsant el que sobra (Maturana i Varela). Si no, estem morts.

Quan parla de la fotosíntesi, és "al·lucinant", diu Y. Herrero. Que les cèl·lules puguin convertir l'energia del sol i els minerals morts en matèria viva, expulsant oxigen com a residu, és quasi un miracle.

També diu que l'economia dominant és "ecològicament analfabeta" i allunyada de la realitat. A la majoria se'ns ha oblidat que som una espècie viva, mentre vivim en la bombolla del progrés, i que la mort també existeix.

Com a mostra, l'autora explica que en un escola hi havia un pi, va aparèixer una gran esquerda i es va decidir de talar-lo. Es va armar un rebombori pels pares que s'hi havien enfilat tota la vida i pels nens que hi jugaven sovint.

Després de visites, consultes i la proposta d'un pare-arquitecte d'una estructura per ancorar-lo, es va decidir que els més petits s'acomiadessin de l'arbre i acceptessin la seva mort i el van deixar en un tronc com a memòria i també, per què no, com a motiu de joc i d'esgarrapades, sovint.

HERRERO, Yayo

Los cinco elementos. Una cartilla de alfabetización ecológica.

ISBN: 9788412273595

Barcelona, Arcadia: 2021

142 pàg.

Mides: 20 x 12 cm

Aquest llibre el trobareu al
Centre de Documentació
Cooperativa

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Fer-se gran *ja* té futur

Fes possible una altra vellesa,
inverteix en el 1er projecte d'habitatge cooperatiu sènior de Catalunya

Adquireix títols participatius des de 500€
amb una remuneració del 2,25% anual a 4 anys o 2,5% a 6 anys

tornassol.coop

La plataforma per
finançar l'habitatge
cooperatiu

Arriba la **retribució flexible** a l'economia social i solidària i tercer sector

Disposa de més
amb el mateix salari
contractant despeses
del dia a dia

Promotor:
e/s economia social

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Empreses i Treball

Finançat:

Vols provar la plataforma sense cost? Contacta'ns!
tandemgo.coop